

Nr 132

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete; given Stockholms slott den 24 oktober 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att giltighetstiden för Kungl. Maj:ts nuvarande fullmakt att införa krav på igångsättningstillstånd för vissa byggnadsarbeten skall förlängas till utgången av år 1970.

Förslag

till

Lag**om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättnings-
tillstånd för byggnadsarbete**

Härigenom förordnas, att 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete¹⁾, som enligt lag (1967:780) gäller till utgången av år 1969, skall äga fortsatt giltighet till utgången av år 1970.

---

¹⁾ Senaste lydelse av 1 § andra stycket 1965:809.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 26 september 1969.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, KLING, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTS-SON, LÖFBERG.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *förlängd giltighetstid för Kungl. Maj:ts fullmakt att införa krav på igångsättnings-tillstånd för vissa byggnadsarbeten* och anför.

Lagen den 31 maj 1963 (nr 268, ändr. senast 1967:780) om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete innehåller bl. a. fullmakt för Kungl. Maj:t att, när allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrin råder eller annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten föreligger, förordna att byggnadsarbete av visst slag inte får påbörjas utan igångsättningsstillstånd. Denna fullmakt löper ut vid utgången av år 1969.

Historik och nuvarande ordning

Fram till den 1 juli 1963, då lagen om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete trädde i kraft, gällde lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete. Enligt sistnämnda lag ägde Kungl. Maj:t, i den mån det behövdes »för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft», förordna att byggnadstillstånd skulle fordras. Fr. o. m. år 1959 användes lagen enbart i syfte att så långt möjligt nå jämn fördelning av byggnadsverksamheten under olika delar av året (säsongutjämning).

År 1963 fattade statsmakterna (prop. 1963: 124, 3LU 24, rskr 284) principbeslut om övergång till ett system för säsongutjämning inom byggnadsbranschen genom frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter, kommunerna och arbetsmarknadsmyndigheterna. Samtidigt antogs lagen om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete, vilken ger Kungl. Maj:t fullmakt att förordna att igångsättningsstillstånd skall inhämtas från arbetsmarknadsmyndighet innan byggnadsarbete påbörjas. Denna fullmakt

kan användas endast om säsongutjämning genom frivillig samverkan visar sig otillräcklig. Hittills har fullmakten inte behövt utnyttjas.

På grund av överhettning av konjunkturen inom byggnadssektorn uppstod emellertid snart behov att på nytt liksom enligt 1943 års lag kunna begränsa enskild byggnadsverksamhet. Genom lagen den 29 maj 1964 (nr 300), som trädde i kraft den 18 juni 1964, angående ändrad lydelse av 1 § lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete fick Kungl. Maj:t därför fullmakt att för särskilt område förordna att byggnadsarbete av visst slag som var att anse som mindre angeläget från allmän synpunkt inte fick påbörjas utan igångsättningstillstånd. Förutsättning för sådant förordnande var att det i området rådde allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrin. Förordnande skulle avse viss tid.

I kungörelsen den 31 maj 1963 (nr 269) med tillämpningsföreskrifter till lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete gavs föreskrifter om i vilka områden och för vilka objekt igångsättningstillstånd krävdes (ändr. 1964: 301 och 1965: 89). Bostadsbyggandet, industrins anläggningar samt byggnader för sjukvård, socialvård och undervisningsväsendet lämnades i huvudsak utanför regleringen och fick alltså påbörjas utan igångsättningstillstånd (prop. 1964:95 s. 17, 3LU 30, rskr 186).

Den fullmakt som Kungl. Maj:t hade fått genom 1964 års lagändring gällde bara till utgången av år 1965. Genom lagen den 17 december 1965 (nr 809) angående ändrad lydelse av 1 § lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete förlängdes emellertid giltighetstiden för fullmakten till utgången av år 1967. Samtidigt vidgades fullmakten såtillvida som förordnande att igångsättningstillstånd skall krävas kunde meddelas för hela landet och utan annan tidsbegränsning än som följde av lagens giltighetstid. Förordnande kunde grundas på — utom brist på arbetskraft i byggnadsindustrin — annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten såsom brist på kapital eller byggnadsmaterial. I samband med lagändringen ändrades också tillämpningskungörelsen (se ändr. 1965: 810 samt 1966: 85 och 160).

Genom lagen den 8 december 1967 (nr 780) angående dels fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, dels ändrad lydelse av 3 § samma lag förlängdes giltighetstiden för fullmakten till utgången av år 1969.

Till byggnadsarbeten för vilka igångsättningstillstånd krävs (oprioriterat byggnadsarbete) hör enligt 3 § första stycket tillämpningskungörelsen i dess nuvarande lydelse (1968: 428) byggnadsarbete som avser

- 1) bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus samt sådan parkeringsanläggning, som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbebyggelse,
- 2) hus som helt eller till huvudsaklig del inrymmer butiks-, kontors- eller banklokaler,

- 3) kommunal förvaltningsbyggnad,
- 4) byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler,
- 5) sporthall eller annan idrottsanläggning,
- 6) bostadshus som uppförs utan statligt stöd och ej är avsett uteslutande för fritidsändamål,
- 7) bostadshus som är avsett uteslutande för fritidsändamål, om arbetet ingår i ett byggnadsföretag som omfattar mer än ett sådant hus eller om huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 80 kvadratmeter,
- 8) kommunal gata, väg eller annan samfärdsled som inte behövs för nytt bostadsområde,
- 9) sjukhus som avses i sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242) eller sjukhem som avses i stadgan den 22 april 1960 (nr 114) angående enskilda sjukhem m. m.,
- 10) hem som avses i 18 § lagen den 4 januari 1956 (nr 2) om socialhjälp,
- 11) kommunal eller enskild byggnad för undervisningsändamål som uppförs utan statsbidrag,
- 12) rivning av flerfamiljshus inom område med stadsplan i kommun med över 30 000 invånare.

Undantagna är dock enligt 3 § andra stycket kungörelsen följande slag av arbeten

a) arbete som avser installation av elektriska ledningar eller andra elektriska anordningar,

b) måleriarbete,

c) arbete som avser mindre komplettering (s. k. lapparbete) av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning,

när arbetet inte står i samband med annat byggnadsarbete.

Dessutom gäller undantag för dels reparations- eller underhållsarbete, om sammanlagt högst tre personer kommer att sysselsättas för att utföra arbetet, dels byggnadsarbete som bedrivs av statlig myndighet eller för statens räkning.

Enligt 3 § lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete meddelas igångsättningstillstånd av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd. I 4 § tillämpningskungörelsen föreskrivs att Kungl. Maj:t meddelar igångsättningstillstånd för byggnadsarbete enligt 3 § första stycket 1—5, 7, 8 eller 11 kungörelsen, om byggnadskostnaden uppgår till minst 3 milj. kr. I annat fall meddelas igångsättningstillstånd enligt 3 § av arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, länsarbetsnämnd.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 6 maj 1966 föreskrivit dels att igångsättningstillstånd skall meddelas för i första hand byggnadsarbeten som avser bostäder som uppförs utan statligt stöd samt sjukhus, sjukhem och ålderdomshem (punkterna 6, 9 och 10) i den mån byggnadsarbetena rymms

inom vissa angivna ramar, dels att stor restriktivitet skall iakttas vid tillståndsgivningen i övrigt. Nya rambeslut har sedermera meddelats efter hand, senast den 15 augusti 1969. I de rambeslut angående bostäder som meddelats fr. o. m. den 15 december 1967 har Kungl. Maj:t föreskrivit att igångsättningstillstånd inte får meddelas för bostäder som uppförs utan statligt stöd, om kostnaden per lägenhet, exkl. kostnaden för tomtmarken, överstiger 200 000 kr.

Vidare må erinras om förordningen den 24 februari 1967 (nr 44) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten. Enligt förordningen skulle en investeringsavgift om 25 % på byggnadskostnaden betalas till staten för byggnadsarbete som sattes i gång under tiden den 1 mars 1967—den 30 september 1968, om arbetet avsåg vissa angivna objekt. Detta instrument för begränsning av investeringarna inom byggnadssektorn står alltså inte längre till buds.

I samband med att giltighetstiden för Kungl. Maj:ts fullmakt enligt 1 § andra stycket lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete förlängdes år 1967 tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 oktober 1967 sakkunniga för att utreda frågor om planering av byggnads- och anläggningsverksamhetens omfattning och inriktning (byggplaneringsutredningen). Utredningsarbetet pågår.

Departementschefen

När fullmakten för Kungl. Maj:t enligt 1 § andra stycket lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete att förordna om tillståndstvång förlängdes år 1965 ansågs det sannolikt att behovet av komplement till de generella finans- och penningpolitiska medlen för att påverka investeringsverksamheten inom byggnadssektorn skulle komma att kvarstå under relativt lång tid (prop. 1965: 173 s. 30).

Vid 1967 års förlängning av fullmakten uttalade min företrädare (prop. 1967: 152 s. 7) att det inte fanns något som tydde på att behovet av instrument som gör det möjligt att direkt påverka omfattningen och inriktningen av byggnadsverksamheten kommer att bli mindre i framtiden. Snarare borde man räkna med ett växande behov att kunna styra denna verksamhet så att de från samhällets synpunkt mest angelägna behoven blev tillgodosedda i första hand och så att en jämn sysselsättning främjades. För att söka få till stånd en mer långsiktig lösning av dessa problem tillkallades på hösten 1967 byggplaneringsutredningen med uppdrag att utreda frågor om planering av byggnads- och anläggningsverksamhetens omfattning och inriktning. Utredningen skall överväga bl. a. vilka metoder som i framtiden bör tillämpas för att samhället skall tillförsäkras erforderligt inflytande på inriktningen och omfattningen av investeringarna inom

byggnadssektorn. I fråga om valet av de medel som skall användas i detta syfte är direktiven förutsättningslösa.

Den fullmakt för Kungl. Maj:t att förordna om tillståndstvång för byggnadsarbete som inryms i 1 § andra stycket lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete gäller endast till utgången av år 1969. Enligt vad jag har inhämtat från byggplaneringsutredningen räknar den med att kunna fullfölja sitt uppdrag i så god tid att förslag till en långsiktig lösning kan föreläggas riksdagen under hösten 1970.

Som skäl för den senaste förlängningen av fullmakten framhölls att risken för rubbning av balansen i byggnadsverksamheten och behovet att kunna styra denna verksamhet gjorde det uteslutet att avvakta resultatet av utredningen utan att under tiden ha tillgång till det instrument som det nuvarande systemet med tillståndstvång utgör. Dessa skäl har vunnit i styrka genom erfarenheterna sedan uttalandet gjordes. I prop. 1969: 115 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1969/70, m. m. bedömdes det med hänsyn till den väntade konjunkturutvecklingen bli nödvändigt att kunna genom bl. a. igångsättningstillstånden begränsa byggandet och omfördela det i tiden. Riktigheten av denna bedömning har bekräftats. I det konjunkturläge som råder f. n. framstår det som nödvändigt att genom igångsättningstillstånden kunna omfördela byggandet också regionalt och sektorsvis. Jag föreslår därför att giltighetstiden för den nuvarande fullmakten för Kungl. Maj:t förlängs till utgången av år 1970.

Hemställan

I enlighet med vad jag anfört har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till *lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete*. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

Jag hemställer, att lagrådets yttrande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har uteslutits här.

*Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 16 oktober 1969.***Närvarande:**

f. d. justitierådet	LIND,
regeringsrådet	MARTENIUS,
justitierådet	BERNHARD,
justitierådet	HESSER.

Enligt lagrådet den 8 oktober 1969 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 26 september 1969, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Ingemar Cosmo.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Ingrid Hellström

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 24 ok-
tober 1969.*

Närvarande:

Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING,
SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG,
BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter ge-
mensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande
över förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963:
268) om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran,
och hemställer att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att
antaga förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instäm-
mande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar
Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas pro-
position av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson